

Diagnoza lokalna krok po kroku

Zdobywanie informacji o środowisku lokalnym jest punktem wyjścia do rozpoczęcia pracy z mieszkańcami. Realizując działania lokalne konieczne należy pamiętać o przeprowadzeniu diagnozy – zdobyciu informacji w odniesieniu do interesującego nas problemu, sytuacji, rozwiązań jakie chcielibyśmy wprowadzić w życie.

Diagnoza lokalna jest procesem badawczym, ma prowadzić do uzyskania konkretnych informacji o danym miejscu, jego mieszkańcach, zasobach, relacjach itp.. Żeby udało się te informacje uzyskać konieczne jest postępowanie według określonego schematu, wypracowanego w badaniach socjologicznych. Kluczowe jest trzymanie się określonej sekwencji działań i zachowanie logiki w przechodzeniu do bardziej szczegółowych etapów.

1. Problem badawczy

Na tym etapie określamy ogólny **CEL badania, czyli czego chcemy się dowiedzieć.**

Problemy badawcze mogą dotyczyć trzech różnych obszarów:

- a) **eksploracja** – wstępne poznanie jakiejś tematyki, rzucenie na nią światła; (np. *jak młodzi mieszkańcy X. spędzają czas wolny?, Czy dana przestrzeń publiczna jest bezpieczna? Kto korzysta z parku miejskiego?*)
- b) **opis** – przedstawienie zjawiska (co, gdzie, jak); (np. *jak funkcjonuje dom kultury w Z.? jak osoby powyżej 60. roku życia korzystają z komputerów? gdzie koncentruje się życie społeczne gminy?*)
- c) **wyjaśnienie** – odpowiedź na pytanie „dlaczego?” zaszło dane zjawisko; (np. *dlaczego wśród młodzieży w mieście systematycznie spada frekwencja w wyborach lokalnych?*)

Dobrze, żeby w problemie badawczym zawarty został temat (funkcjonowanie domu kultury, komputery a osoby starsze, itp.) a także miejsce/grupa osób objętych badaniem.

2. Sprawdzenie dotychczasowej zebranej wiedzy dotyczącej wybranego obszaru.

Zazwyczaj nigdy nie poruszamy się w obszarze, którego nigdy nikt nie badał. Warto poszukać publikacji dotyczących obszaru badań w ogóle – dzięki temu możemy posłużyć się już zdefiniowanymi kategoriami (np. czas wolny młodzieży, przestrzeń publiczna, społeczeństwo obywatelskie, itp.), sprawdzić jaki jest charakter tych definicji, cechy pojęć proponowane przez różnych autorów. W przypadku badań dotyczących tego tematu przydatne jest zapoznanie się z tym, jakie wskaźniki stosują inni badacze (np. co jest wskaźnikiem wysokiej aktywności obywatelskiej czy dobrze funkcjonującej przestrzeni publicznej), co pomoże nam w formułowaniu pytań badawczych i wskaźników w przypadku naszego badania.

Letnie Laboratorium „Liderówka” jest organizowane przez Fundację Centrum Edukacji Obywatelskiej dzięki finansowemu wsparciu Fundacji im. J. K. Steczkowskiego

Ponadto warto sprawdzić co w interesującej nas tematyce działo się na badanym obszarze

– mieście lub gminie, jakie są kluczowe miejsca lub osoby związane z daną tematyką, co w danym temacie pisały ostatnio miejscowe media, itp. Tego typu informacje również mogą być bardzo przydatne w przygotowywaniu konkretnych narzędzi i określaniu grupy osób, które będzie obejmować badanie.

3. Sformułowanie pytań badawczych.

Pytania badawcze formułujemy w odniesieniu do problemu badawczego, powinny być to bardziej szczegółowe pytania, prowadzące do odpowiedzi na problem badawczy. Pytania badawcze powinny być sformułowane precyzyjnie i jasnym językiem (brak pojęć niejednoznacznych), i dotyczyć konkretnych informacji, jakich chcemy uzyskać w trakcie badania, np.:

- a) *Jakie aktywności podejmuje młodzież w miejscowości Z. w swoim czasie wolnym?*
- b) *Jakie są potrzeby młodych mieszkańców miejscowości Z. w zakresie spędzania czasu wolnego?*
- c) *Jaki jest stan infrastruktury sportowej i kulturalnej w mieście Z., jakie są jej mocne i słabe strony?*
- d) *Jakie działania podejmują władze miejscowości Z. w zakresie poszerzenia oferty spędzania czasu wolnego przez młodzież?*
- e) *Jaki jest stopień komputeryzacji gospodarstw domowych w X?*

4. Operacjonalizacja – wskaźniki

Do każdego z pojęć/terminów użytych w pytaniach badawczych należy sformułować operacjonalizację, czyli wyrazić je tak, żeby miały jednoznaczny sens umożliwiający ich weryfikację. Np.

Pojęcie użyte w pytaniu badawczym	Wskaźnik
<i>aktywności w czasie wolnym</i>	<i>działania podejmowane dobrowolnie, dla własnej przyjemności lub rozwoju osobistego, w czasie nie poświęconym na naukę lub pracę</i>
<i>potrzeba</i>	<i>stan osoby doznającej poczucia niespełnienia w którymś z obszarów swojego życia</i>
<i>skomputeryzowane gospodarstwo domowe</i>	<i>gospodarstwo domowe posiadające min. 1 komputer stacjonarny lub przenośny ze stałym łączem z Internetem,</i>

5. Wybór metody i techniki, opracowanie narzędzi

Należy podjąć decyzję – **w jaki sposób odpowiemy na postawione pytania badawcze?**

Należy dostosować metodę do pytania (patrz: materiał o metodach zbierania informacji).

Np. na pytanie: *Jakie są potrzeby młodych mieszkańców miejscowości Z. w zakresie spędzania czasu wolnego?*

można próbować odpowiedzieć za pomocą: ankiet prowadzonych wśród mieszkańców miasta w wieku 15-19 lat, obserwacji wytypowanych miejsc w mieście, wywiadów z osobami pracującymi z młodzieżą, itp.

Narzędzie badawcze to coś, co pozwolić nam znaleźć odpowiedzi na dane pytania badawcze.

Narzędzia w badaniach społecznych to: **pytania ankiety, wywiadu, dyspozycje do obserwacji, lista poszukiwanych informacji, pytania do analizy zdjęć, filmów, itp.**

Dobre narzędzie:

- umożliwia odpowiedź na wszystkie stawiane pytania
- dostarcza jak najbardziej szczegółowych informacji

Np. do pytania o *aktywność młodzieży w czasie wolnym* przykładowe narzędzia to:

Pytania do wywiadu – *Opowiedz, w jakich miejscach najczęściej spotykasz się ze znajomymi.*

Opisz, jak wygląda Twój typowy weekend?

Pytania do ankiety - *W jakich zajęciach pozalekcyjnych uczestniczysz?*

Ile godzin tygodniowo uprawiasz sport poza zajęciami wf?

Opracowywanie dobrych narzędzi jest trudną sztuką, ale praktyka czyni mistrza!

6. Wybór próby badawczej i miejsca badania

Próba to grupa osób badanych – jej wybór powinien również wynikać z pytania badawczego (czy badamy ankietą ludzi po 60, czy młodzież, mieszkańców jakiego terenu, itp.). Należy dbać o reprezentatywność, czyli w wypadku sondażu losowy dobór osób badanych, zróżnicowany dobór osób do wywiadów i odpowiednią wielkość próby (oczywiście w miarę możliwości organizacyjnych, jednak rzetelne badanie sondażowe w gminie wymaga przepytania min. 130 osób).

7. Pilotaż

Pilotaż to sprawdzenie narzędzi badawczych, czyli poproszenie kilku osób o wypełnienie ankiety, udzielenie wywiadu i sprawdzenie, czy pytania są jasne, czy umożliwiają badanym udzielanie pełnych odpowiedzi w odniesieniu do interesującego nas tematu,

Letnie Laboratorium „Liderówka” jest organizowane przez Fundację Centrum Edukacji Obywatelskiej dzięki finansowemu wsparciu Fundacji im. J. K. Steczkowskiego

czy nie zadaliśmy pytań drażliwych lub kłopotliwych dla respondentów, itp. Pilotaż przy obserwacji, pomoże nam w wyborze odpowiednich pór obserwacji, miejsca, pozwoli sprecyzować ile osób potrzebujemy do pomocy przy tym badaniu.

8. Przeprowadzenie badania

Czyli przeprowadzenie zaplanowanej liczby ankiet, wywiadów, obserwacji, działań badawczych itp.

9. Kodowanie/Opracowanie wyników

Kodowanie to **zebranie danych do formy umożliwiającej odpowiedź na pytanie badawcze**, w przypadku badań sondażowych sprawia to mniej problemów np. *liczba osób badanych odpowiadających TAK na pytanie czy mają komputer w domu?*

Trudniej jest kodować materiał jakościowy, czyli zebrany w wyniku takich metod jak wywiady, obserwacje, zdjęcia, filmy. Wtedy należy stworzyć tzw. klucz kodowy, czyli np. wypisać wszystkie epitety, jakimi mieszkańcy mówią o swoim mieście, jakie uzasadnienia podają dla niekorzystania z oferty domu kultury, co mówią o burmistrzu, itp.

Po zebraniu stwierdzeń dotyczących określonych kwestii łatwiejsze będzie wyciągnięcie wniosków z tego typu materiału.

10. Analiza

Po zakodowaniu dokonujemy **analizy wyników, czyli odpowiadamy na postawione pytania badawcze w odniesieniu do wskaźników**, np:

jedynie 8% młodych ludzi korzysta z oferty domu kultury

najczęściej przedstawiane powody niekorzystania z tej oferty to: niedostosowanie jej do oczekiwań, brak jakichkolwiek zainteresowań, brak czasu

Jeśli właściwie przeprowadziliśmy cały proces badawczy, w ostatnim etapie powinniśmy uzyskać odpowiedzi na wszystkie postawione pytania badawcze 😊